

## **MIĘDZYKONARODOWE SYMPOZJUM APOSTOLAT BIBLIJNY A WYZWANIA WSPÓŁCZESNOŚCI. BIBLIODRAMA W EWANGELIZACJI**

W dniach 24-25 maja 2018 r. w Wyższym Seminarium Duchownym Księży Pallotynów w Ołtarzewie odbyło się międzynarodowe sympozjum naukowe *Apostolat biblijny a wyzwania współczesności. Bibliodrama w ewangelizacji*, organizowane przez Centrum Teologii Apostolstwa „Pallottianum”, WSD Ołtarzew, Katedra Teologii Dogmatycznej Pozytywnej WT UKSW, Wyższe Seminarium Duchowne Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego Polskie Towarzystwo Bibliodramy. Sympozjum rozpoczęło się referatem ks. dra hab. Mirosława Mejznera SAC, rektora Wyższego Seminarium Duchownego Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie, pt. *Pismo Św. jako ucieleśnienie osobowego Logosu*. W swoim wystąpieniu prelegent mówił m.in. o doniosłym znaczeniu Pisma Świętego na przestrzeni wieków. Odwołał się do doświadczenia przeżywania relacji ze słowem Bożym Ojców Kościoła, m.in. św. Hieronima, św. Augustyna, Orygenes. „Warto nie tylko badać Pismo Św., lecz także – a nawet przede wszystkim – pozwolić słowu Bożemu przemówić do siebie” – mówił ks. Mejzner. Następnie Ksiądz Rektor przedstawił główny motyw tegorocznych Ołtarzewskich Dni Apostolskich. Tym motywem była bibliodrama, która potrafi zafascynować i doprowadzić do praktycznego wyrażania słowa Bożego w życiu konkretnego człowieka.

Po otwarciu sympozjum i słowie wstępnym, ks. M. Mejzner przywitał zebranych gości oraz zaprosił pierwszego prelegenta, którym był ks. prof. dr hab. Franciszek Mickiewicz SAC, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Ołtarzewie oraz w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Ks. Mickiewicz wygłosił prelekcję pt. *Znaczenie Biblii w ewangelizacji*. Prelegent skupił się na trzech wątkach: 1) Jezus Chrystus pierwszym ewangelizatorem i treścią Ewangelii, 2) Słudzy słowa Bożego, 3) Potrzeba duszpasterstwa biblijnego.

Na początku wystąpienia ks. Mickiewicz podkreślił, że wzorem wszelkiego apostołstwa jest sam Jezus Chrystus, który był pierwszym głosicielem Ewangelii. Następnie prelegent odwołał się do trzech różnych tłumaczeń pierwszego zdania Ewangelii wg św. Marka. Warto zaznaczyć, że we wszystkich tłumaczeniach jest zawarty pewien program ramowy, który można określić mianem ewangelizacji.

Z kolei sama ewangelizacja nie jest głoszeniem katolickiej nauki społecznej, nie jest również pięknym opowiadaniem mądrościowych sentencji, ale jest głoszeniem Dobrej Nowiny o Jezusie Chrystusie, czyli ukazywaniem jedynej drogi do zbawienia. Mówiąc o sługach słowa Bożego, Ksiądz Profesor odwołał się do uczonych w Piśmie. Chociaż często spotykamy się z krytyką pod ich adresem, to należy pamiętać, że odegrali oni ważną rolę w przybliżaniu Pisma Św. ludziom tamtej epoki. Apostołowie bowiem naśladowali ich przykład interpretacji, dowodzenia, wyjaśniania. Apostołowie musieli wykazać, że całe Pismo Św. mówi o Jezusie Chrystusie, wobec czego byli zmuszeni do dobrej znajomości Pisma Św. Z kolei Ojcowie Kościoła nierzadko określali samych siebie mianem „sług Słowa Bożego”. Akcentując ważność prowadzenia duszpasterstwa biblijnego prelegent zachęcał do lepszej zażyłości z Pismem Św. Jeżeli chodzi o kolejność czytania poszczególnych ksiąg, to zalecał rozpoczynanie od czytania Ewangelii. Na koniec swojego wystąpienia Ksiądz Profesor pokreślił, że słudzy słowa Bożego mają przede wszystkim pomagać sobie i innym odkrywać tajniki Pisma Świętego, w którym są zawarte słowa życia.

Kolejny prelegent, ks. prof. dr hab. Mirosław Wróbel, dyrektor Instytutu Nauk Biblijnych Wydziału Teologii KUL, przedstawił zasady interpretacji tekstów biblijnych. Na początku odwołał się do niektórych encyklik papieskich, mówiących o zasadach poprawności interpretowania Pisma Św. Następnie sformułował 20 zasad katolickiej interpretacji słowa Bożego. Jak podkreślał, zasadą fundamentalną jest stwierdzenie, że Biblia jest słowem Bożym wyrażonym ludzkim językiem. W związku z tym należy poznawać Biblię w jej ludzkim uwarunkowaniu. Inne przybliżone w prelekcji zasady odnosiły się do różnych aspektów badania tekstu biblijnego (np. zasada wykorzystania hermeneutyki filozoficznej mówi o przedrozumieniu tekstu). Polega na życiowej relacji do rzeczywistości lub do tradycji czy kultury. To znaczy, że osoba żydowskiego pochodzenia będzie czytała NT z innym przedrozumieniem tekstu natchnionego, niż osoba z innego kręgu społecznego czy kulturowego. Te oraz inne zasady badania tekstu biblijnego stanowią fundament egzegezy biblijnej. Ksiądz Profesor zaznaczył, że praca nad tekstem biblijnym nie może ograniczać się tylko do pracy „w laboratorium”, ale przede wszystkim ma znajdować swoje źródło w oratorium.

Następny prelegent, ks. prof. dr hab. Marian Kowalczyk SAC, dyrektor Centrum Teologii Apostolstwa „Pallottianum” oraz wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie i Wydziale Teologicznym UKSW, wygłosił prelekcję pt. *Tajemnica Wcielenia: Logos incarnatus według Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*. Podczas prelekcji wielokrotnie wybrzmiewała myśl przewodnia, którą można określić w następujący sposób: *Logos Incarnatus istotnym elementem naszego zabawienia*. Prelegent na podstawie dzieł kardynała Josepha Ratzingera wyjaśniał słuchaczom na czym polega chrześcijańskie uduchowanie. Zaznaczył również, iż realistą jest ten człowiek, który w słowie Bożym rozpoznaje fundament wszystkiego. Z tego powodu tak ważne jest wchodzenie

w komunii ze słowem Bożym. Kończąc wystąpienie przytoczył cytaty Kardynała Stefana Wyszyńskiego: *każde słowo Boże jest po to, aby stało się ciałem!*

Kolejnym prelegentem był ks. dr Krzysztof Marcyński SAC, adiunkt w Instytucie Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa na UKSW w Warszawie oraz wykładowca homiletyki w Wyższym Seminarium Duchownym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie. Swoją prelekcję pt. *Kompetencja komunikacyjna Jezusa z Nazaretu* rozpoczął od postawienia pytania: jakie kompetencje komunikacyjne posiadał Jezus z Nazaretu? Następnie próbował odpowiedzieć na to pytanie, skupiając się na trzech podstawowych elementach prawdziwej komunikacji, tzn. na wiedzy, umiejętności oraz motywacji. Prelegent stanowczo podkreślił, że bez tych elementów nie możemy mówić o dobrej i autentycznej komunikacji. Kontynuując wątek, ks. Marcyński powiedział, że w komunikacji bierzemy pod uwagę sposób mówienia, słuchania oraz reagowania. Badając Ewangelię wg św. Marka prelegent wyróżnił 78 rozmów, 40 z nich to są rozmowy Jezusa z Jego uczniami. Warto podkreślić, że Jezus z Nazaretu komunikował się z różnymi osobami oraz grupami społecznymi i do każdej z nich miał wyjątkowe podejście. Prelegent wskazał także, co się składało na sukces komunikacyjny Mistrza z Nazaretu: umiejętność doskonałego słuchania; doskonały kontakt wzrokowy; doskonale mówił i koncentrował się na języku oraz sposobie wypowiadania się konkretnego rozmówcy; doskonale wyrażał zainteresowanie i empatię względem innej osoby. W podsumowaniu ks. Marcyński stwierdził, że Jezusowa umiejętność skutecznego komunikowania się z innymi ludźmi polegała na głębokiej i doskonałej motywacji do komunikacji. Na czym była zbudowana motywacja Jezusa? Na doskonałej miłości. Kompetencja komunikacyjna jest wyrazem Jego miłości. Ta miłość sprawia, że Jego komunikacja jest doskonała. Właśnie takiej komunikacji prelegent życzył wszystkim uczestnikom sympozjum i tym akcentem zakończył się pierwszy blok tematyczny.

Zgodnie z programem, kolejnym punktem sympozjum była Msza Święta odprawiana o godz. 12.00 w kościele seminaryjno-parafialnym pw. Królowej Apostołów. Eucharystii przewodniczył ks. dr Adrian Galbas SAC, przełożony prowincjalny prowincji Zwiastowania Pańskiego. On również wygłosił homilię. Po Mszy Świętej miał miejsce uroczysty obiad, a po nim, o godz. 14.00 rozpoczął się drugi blok tematyczny.

Drugi blok tematyczny zapoczątkował swoim wystąpieniem ks. dr Ireneusz Kamionka z Wyższej Szkoły im. Bogdana Jańskiego w Szczecinie. W przedłożeniu pt. *Słowo Boże w działalności duszpasterskiej* prelegent nie tylko podzielił się własnym doświadczeniem duszpasterskim, ale także zwrócił uwagę na konkretne zagrożenie traktowania słowa Bożego jako instrumentu do osiągnięcia własnych celów. „Każde czytanie Biblii ma być ukierunkowane na kontemplację Jezusa Zmartwychwstałego. Ta kontemplacja przyczynia się do osobistego spotkania się z Bogiem” – mówił ks. Kamionka. W podsumowaniu prelegent zaznaczył, że istnieje potrzeba takiej ewangelizacji, która rozpoczynałaby się od ewangelizowania samego siebie. Wyod-

rębniał również pewne pożyteczne inicjatywy, które służą pomocą w głębszym przeżywaniu swojej relacji ze słowem Bożym (np. Tydzień Biblijny, Narodowe Czytanie Pisma Świętego czy telewizyjny kurs biblijny w telewizji TRWAM).

Następny prelegent, doc. dr hab. P. P. Varga, (EötvösLoránd University, Budapest) wygłosił referat pt. *Bibliodrama w edukacji i katechezie*. Na początku podzielił się własnym doświadczeniem w zakresie prowadzenia bibliodramy. Omawiając założenia teoretyczne tej metody, wyodrębnił jej podstawowe etapy. Zaznaczył, że bibliodrama częściowo korzysta z psychodramy, ale one nie są tożsame. W bibliodramie bardzo ważna jest identyfikacja z konkretną biblijną postacią. Następnie określił ważne momenty związane z bezpośrednim graniem bibliodramy przez młodzież. Jak zaznaczał prelegent, różne grupy wiekowe wybierają różne tematy do przedstawienia w bibliodramie. Ogólnie dla młodzieży jest bardziej zrozumiała historia Starego Testamentu, gdzie ludzie prawi i wierni są nagradzani, a źli są karani. Korzystając z bibliodramy należy zwracać uwagę na to, że wybór roli jest często związany z konkretnym doświadczeniem życiowym. Co więcej, sam koordynator/przewodnik bibliodramy włącza się w akcję i podczas jej trwania uczestniczy w innej rzeczywistości. W związku z tym można zaobserwować, jak w bibliodramie poprzez zabawę kształtują się u młodzieży odpowiednie postawy życiowe, które doprowadzają do dojrzałszej relacji z Bogiem.

Kolejny referat przedstawiła doc. Sabine Ahrens (Pädagogisch-Theologisches Institut (PTI) der Evangelischen Kirche im Rheinland) przedstawiła referat pt. *Zur Aktualität einer dialogischen Lesart der Bibel – Janusz Korczak und das Kind Mose. ( tłum. Aktualność dialogicznej lektury Biblii – Janusz Korczak i „Dzieci Biblii – Mojżesz”)*. Swoje wystąpienie podzieliła na 5 części: Korczak i „Dzieci Biblii: Mojżesz”; Korczak i jego lektura Księgi Wyjścia jako Midrasz; obcość, antysemityzm i upośledzenie; bibliodrama jako uaktualniona interpretacja; projekt dialogu. W każdej części wystąpienia prelegentka starała się ukazać kluczowe momenty związane m.in. z życiem Janusza Korczaka i jego działalnością. W pierwszej części skupiła się na genezie i okolicznościach powstania książki „Dzieci Biblii: Mojżesz”. W drugiej części opowiadała o charakterystycznym podejściu Korczaka do lektury Księgi Wyjścia. Dalsze części referatu stanowiły rozwinięcie oraz uzupełnienie treści zapowiedzianych i ukazanych we wstępie. Kończąc wystąpienie, doc. Sabine Ahrens zauważyła, że nasze spotkanie z Korczakiem i jego lektura historii Mojżesza ma miejsce w czasie gwałtownych debat politycznych w krajach Europy, poszukujących wspólnego kierunku dla ich polityki. Spotykamy się, ponieważ nie chcemy, aby fundamentalistyczne i autorytatywne prądy zdeformowały obraz religii. Czynimy to poszukując nowego „My”, albo lepiej: na gruncie wspólnego doświadczenia „My”, które wraz z tym projektem, czyli projektem dialogu, pragniemy rozwijać.

Następny prelegent, dr hab. Holger Dörnemann (Katholisch-Theologische Fakultät Lehrstuhl für Religionspädagogik und Didaktik im Religionsunterricht Ludwig Maximilians Universität München) wygłosił referat pt. *Körper und Raum im Biblio-*

*drama (tłum. Ciało i przestrzeń w bibliodramie)*. Punktem wyjścia było stwierdzenie, że bibliodrama daje przestrzeń pierwotnej cielesności człowieka. Okazuje się, że poprzez oddzieloną przestrzeń sceny, staje się możliwe wkroczenie w przestrzeń doświadczenia, aby przeżyć pierwotną obecność ciała w przestrzeni Objawienia, jaką jest świat. Ważną rolę w tych czynnościach odgrywa tekst biblijny. Jak zaznaczył prelegent, czasami przykrywa on w naszym doświadczeniu życiowym doświadczenie samego siebie, innym razem właśnie je początkuje. Najważniejsze jest jednak to, że przestrzeń oraz tekst biblijny dają możliwość objawienia się cielesności człowieka jako zamierzonej przez Boga. Bibliodrama jest praktyczną możliwością prezentacji teologii ciała. Jest ona, wg prelegenta, teologią ciała w sensie pierwotnym.

Kolejną prelekcję pt. *Zastosowanie bibliodramy w spotkaniach rekolekcyjnych* wygłosił ks. dr hab. Romuald Jaworski z Instytutu Psychologii UKSW. Na początku prelekcji ks. Jaworski zastanawiał się na ile jest możliwe zastosowanie bibliodramy w różnorodnych spotkaniach rekolekcyjnych i jaka jest dla nich jej wartość? Jak zauważył, aby odpowiedzieć na to pytanie, należy jasno określić cele rekolekcji: kształtowanie postaw religijnych, nawrócenie, czyli zmiana myślenia, pogłębienie własnej tożsamości religijnej. Bibliodramę zdaniem ks. Jaworskiego należy traktować jako spotkanie. W tym spotkaniu niezwykle ważną rolę odgrywa płaszczyzna współdziałania psychologii z religią. Prelegent zaznaczył, że jest możliwe również spotkanie się teologii z psychologią na poziomie dyskusji i dialogu, przy czym płaszczyzna dialogu jest ważniejsza. W bibliodramie doświadczamy pewnego rodzaju dramatu. W tym kontekście ważna jest identyfikacja z konkretną osobą biblijną. Jak zauważał prelegent, w każdym z nas żyje ta lub inna postać biblijna. Oprócz spotkania psychologii z religią, mamy do czynienia ze spotkaniem historii ludzkości i osobistej historii życia każdego człowieka. Bibliodrama jest spotkaniem z samym sobą, z innymi ludźmi, a nade wszystko z Bogiem. W tym kontekście można dostrzec dwa typy relacji „ja-to” oraz „ja-Ty” (por. M. Buber). W dalszej części wystąpienia zostały przytoczone pewne aspekty dotyczące realizmu bibliodramy, który jest odrębny od symbolizmu. Na tej płaszczyźnie spotykamy się z: realizmem doświadczeń egzystencjalnych; realizmem osobistych doświadczeń życiowych uczestników bibliodramy; symbolizmem i archetycznym charakterem treści biblijnych. Pod koniec swojego wystąpienia ks. Jaworski zaakcentował konieczność rozwijania tożsamości religijnej, tak indywidualnej, jak i społecznej, a także zrobił kilka uwag metodycznych i metodologicznych dotyczących prowadzenia bibliodramy (np. długość czasu trwania spotkania, wiek, liczebność grupy, poziom przygotowania biblijno-teologicznego).

Ostatnie wystąpienie pierwszego dnia sympozjum należało do dr Krystyny Sztuki z Akademii Jana Długosza w Częstochowie. Temat jej prelekcji brzmiał: *Wyobraźnia w bibliodramie i w modlitwie Ignacjańskiej – rozwój duchowy (rekolekcje ignacjańskie)*. Swoje przedłożenie prelegentka rozpoczęła od podania definicji wyobraźni. Wyobraźnia – jak zaznaczała K. Sztuka – to proces poznawczy przenikający nasze życie

psychiczne. Mówiła również o jej znaczeniu w aspekcie modlitwy oraz w kontekście całego życia człowieka. Zaznaczyła, że w najbardziej prostej i użytecznej formie wyobraźnia odgrywa rolę narracyjną (np. używanie metafor). Na co dzień wyobraźnia ma charakter odtwórczy, natomiast wyobraźnia twórcza przejawia się w codzienności znacznie rzadziej. Rozwijanie umiejętności twórczej wyobraźni jest bardzo pożyteczne chociażby ze względów epistemologicznych oraz duchowych. Prelegentka podkreśliła, że u wielu osób dość często dochodzi do pomylenia wyobraźni z wiarą. Jeżeli nie mogą czegoś sobie wyobrazić, to już w to „coś” nie wierzą. Wiara może w pewnej mierze zaczynać się od konkretnej formy wyobraźni, ale nie kończy się na niej. Wyobraźnię jednak należy kontrolować, ponieważ ona może odgrywać rolę destrukcyjną (np. utrzymywanie się w pewnych stanach emocjonalnych, spowodowanych przykrym życiowym doświadczeniem lub uprzedzeniem względem innej osoby/osób). Wielu ludzi cierpi z powodu nadpobudliwości wyobraźni, która męczy człowieka. Stąd wynika, że wyobraźnia jest potężnym instrumentem, który może pomagać w życiu, ale również może je niszczyć. Kształtuje się ona w relacjach – poza relacjami nie rozwija się. W tym kontekście nasuwa się pytanie o rolę wyobraźni w modlitwie. Słuchacze dowiedzieli się, że zdolność koncentracji uwagi oraz zdolność skupienia się na modlitwie jest możliwa dzięki twórczej wyobraźni. Mając to na uwadze, można traktować bibliodramę jako wstęp do modlitwy. Zastanawiając się, jaka jest korzyść z wprowadzania wyobraźni twórczej do sfery modlitwy, K. Sztuka podkreśliła, że wyobraźnia nie jest tożsama z marzeniem. W wyobraźni chodzi o specyficzny sposób kontroli umysłu; to właśnie umysł odgrywa podstawową rolę. Stąd wynika, że prawidłowo ukształtowana wyobraźnia jest pomocna w modlitwie oraz w dobrym przekazie własnego doświadczenia religijnego.

Drugi dzień sympozjum miał charakter nie tylko teoretyczny, lecz także praktyczny. Ze względu na warsztaty w owym dniu była przewidziana tylko jedna prelekcja, którą wygłosił prof. dr Gerhard Marcel Martin (Philipps-Universität, Marburg). Tytuł prelekcji brzmiał *Bibliodrama: duchowy wstęp do egzegezy i gry*. Na wstępie prelegent wyjaśnił, na czym polega bibliodrama. Następnie skupił się na bibliodramatycznym podejściu do tekstu biblijnego. Dla takiego podejścia niezwykle ważne są osiągnięcia metody historyczno-krytycznej w badaniu tekstów Pisma Św. Kolejnym punktem wystąpienia było omówienie duchowych aspektów „gry” w ujęciu bibliodramatycznym. W ostatnim punkcie prelekcji G. M. Martin opowiedział o niektórych pozytywnych skutkach, które następują po odgrywaniu roli w bibliodramie. W podsumowaniu prelegent przedstawił konkretne narzędzia bibliodramatyczne na przykładzie 8 rozdziału Ewangelii wg św. Jana, wersety 1-11.

Po przerwie odbyły się warsztaty. Uczestnicy sympozjum wraz ze swoimi opiekunami udali się do przygotowanych sal, gdzie mogli już osobiście doświadczyć, czym tak naprawdę jest bibliodrama. Oto tak opisuje własne doświadczenie jeden z uczestników warsztatów: „Uczestniczyłem w podobnych warsztatach po raz pierwszy i mam nadzieję, że nie po raz ostatni. Dla mnie czymś bardzo ważnym

było wejście w rolę konkretnej postaci biblijnej oraz pewne utożsamienie się z nią. Moim zdaniem, bibliodrama jest konkretnym wydarzeniem. Ono pomaga wejść we własne doświadczenie życiowe i z kolei wyjść z niego, aby znaleźć się na wyższym poziomie własnego człowieczeństwa, które coraz bardziej pragnie Boga żywego”.

Po warsztatach wszyscy zebrali się na obiedzie, podczas którego ks. Przemysław Podlejski SAC, wicerektor Wyższego Seminarium Duchownego Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Ołtarzewie, wyraził wdzięczność wobec uczestników i organizatorów wydarzenia. Tym akcentem zakończyło się międzynarodowe sympozjum pt. „Apostolat biblijny a wyzwania współczesności. Bibliodrama w ewangelizacji”.